

94 § Lausunto metropolihallinnon järjestämislakia valmistelevan työryhmän väliraportista

HL/87/04.03.10/2014

Metropolilainsäädäntöä valmisteleva työryhmä on saanut valmiiksi väliraportin, jossa se ehdottaa metropolihallinnon järjestämiseksi kahta vaihtoehtoista mallia. Molemmissa malleissa metropolihallinnon tehtävät liittyvät maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen (MAL), kilpailukykyyn, elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan sekä segregaatioon eli eriarvoistumiseen, työvoimaan ja maahanmuuttoon. Molempia malleja yhdistää vahva metropolikaava MAL-tehtävien järjestämiseksi. Mallit eroavat toisistaan tehtäväkokonaisuuksien laajuuden sekä hallintomallin, aluerajauksen ja rahoituksen järjestämisen osalta.

Metropolialue on Suomen tulevaisuuden kannalta keskeinen sekä maan kilpailukykyyn että julkisen talouden näkökulmasta. Kanta-Hämeen kannalta metropolihallinto tulee olemaan merkittävä yhteistyöalue, olipa metropolihallinnon maantieteellinen rajausta mikä hyvänsä. Yhteistyö konkretisoituu mm. maankäytön, asumisen, liikenteen ja kilpailukykyyn kysymyksissä.

Työryhmä ehdottaa, että metropolihallinnosta ja sen tehtävistä säädetään omassa erillislaissa sekä tehtäväkohtaisissa erityislaeissa. Metropolihallinnosta tulisi kaksikielinen viranomais.

Metropolihallinnon päättävä toimielin olisi vaaleilla valittu valtuusto. Muita toimielimiä olisivat metropolihallitus, metropolijohtaja, lakisääteiset lautakunnat sekä tarvittavat muut toimielimet. Metropolivaltuuston vaali toimitettaisiin lähtökohtaisesti samalla tavoin ja samaan aikaan kuin kunnallisvaalit.

Vähimmäistehtävät -malli

Vähimmäistehtävät –mallissa metropolihallinnon tehtävät olisivat pääosin strategisia. Myös operatiivisia tehtäviä olisi jonkin verran, kuten joukkoliikenteen järjestäminen ja rakennuttamispalvelut.

Vähimmäistehtävät –mallissa metropolihallinto voitaisiin toteuttaa pakkokuntayhtymänä, jossa rahoitus toteutettaisiin kunnille osoitettavina maksuosuuksina ja osittain myös asiakasmaksuina.

Metropolihallinnon toimivalta voisi tässä mallissa koskea laajempaa aluetta, johon kuuluisivat seuraavat kunnat: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula, Sipoo, Vihti, Mäntsälä, Hyvinkää, Lohja, Porvoo ja Riihimäki.

Valtuuston vaali voitaisiin toteuttaa siten, että metropolihallinto muodostaisi yhden vaalipiirin. Jos valtuuston alueellista edustavuutta haluttaisiin korostaa, voitaisiin vaali esimerkiksi toimittaa kussakin kunnassa erikseen tai jakaa alue vaalipiireihin.

Laaja malli

Laajassa mallissa metropolihallinnon tehtäväkokonaisuus olisi kattava ja metropolihallinnon vastuulle kuuluisi sekä strategisia että operatiivisia tehtäviä. Operatiivisia tehtäviä olisivat vähimmäistehtävät -mallin tehtävien lisäksi tien- ja kadunpito, metron ja mahdollisen jokeriradan hallinnointi, tuetun asuntotuotannon omistaminen sekä HSY:ltä siirtyvät vesi- ja jätehuollon operatiiviset tehtävät.

Laajassa mallissa hallinto tulisi rajoittumaan pienempään kuntajoukkoon, jolloin metropolihallintoon kuuluisi metropolihallinnon ydinalue: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula ja Sipoo.

Laajempi malli tulisi työryhmän näkemyksen mukaan toteuttaa itsehallintojärjestelmänä kuntaa suuremmalla hallintoalueella muun muassa tehtävien hoitamiseen vaadittavan itsenäisen toimivallan vuoksi. Työryhmän näkemyksen mukaan valtuuston vaali tulisi toteuttaa siten, että metropolialue muodostaisi yhden vaalipiirin.

Tehtävien järjestämiseen tarvitaan merkittävä rahoitus, joka toteutettaisiin metropolihallinnolle säädettävällä verotusoikeudella, metropoliverolla, joka olisi tulovero. Merkittävä osa rahoituksesta tulisi lisäksi asiakasmaksuina operatiivisista tehtävistä.

Asian on valmistellut maakuntajohtaja Timo Reina, puh. 03 647 4015.

Esitys

Mkj: Maakuntahallitus päättää antaa valtiovaraministeriölle seuraavan lausunnon:

Metropolialueen kilpailukyky sekä erityisesti asumisen, liikenteen ja maankäytön kasvaviin haasteisiin vastaaminen edellyttävät myös metropolialueen yhteisen päätöksentekokyvyn vahvistamista.

Metropolihallintolakia valmisteleva työryhmä on tehnyt sinänsä perusteellista työtä. Suorastaan urauurtavaa on arviointi siitä, millä tavalla perustuslain 121 §:n 4 momentin mahdollistama itsehallinto kuntaa suuremmalla alueella voitaisiin käytännössä toteuttaa.

Hämeen maakuntavaltuusto on linjannut, että

1. Maakunta säilytetään itsenäisenä niin pitkään kuin se on tarkoituksenmukaista.
2. Maakuntien lakisääteisen yhteistoiminta-alueen – Hämeet & Uusimaa – tarjoamat synergiaedut ja -hyödyt maksimoidaan.
3. Hämeen liitto kiirehtii ns. metropoliratkaisua osana kuntarakennemuutosta.
4. Hämeen liitto ylläpitää keskustelua aiemmin tekemästään "Aluekehitysluottamusteesta".
5. Hämeen liitto sitoutuu mahdollisissa maakuntareformissa "kasvun strategiaan" eikä "pilkkomisen strategiaan".

Nämä linjaukset ovat lähtökohtana myös metropolilakityöryhmän väliraporttia arvioitaessa.

Hämeen liitto ei missään tapauksessa kannata sitä, että Riihimäen kaupunki olisi osa metropolihallintoa. Tälle ei ole toiminnallisia perusteita eikä asiallista tarvetta. Toisaalta Riihimäen kaupungin mukanaolo rikkoisi sekä Kanta-Hämeen maakunnan että yhtenäisen Riihimäen seudun alueen. Hämeen liitto pitää erittäin huonona valmistelutapana ja hallintomenettelynä sitä, että Riihimäen kaupunki on otettu mukaan alueellisesti laajempaan metropolihallinnon alueeseen ilman, että asiasta olisi neuvoteltu kaupungin edustajien kanssa tai edes kuultu sitä.

Hämeen liiton mielestä esitettyjen kahden vaihtoehtoisen metropolihallinnon mallin sijasta jatkovalmistelussa tulisi arvioida nyt ensisijaisesti sitä vaihtoehtoa, että tarvittava metropolialueen yhteinen päätöksenteko organisoitaisiin osaksi Uudenmaan liittoa ja Uudenmaan maakunnan alue pidettäisiin yhtenä kokonaisuutena. Tällöin vältettäisiin uusien organisaatioiden tai aluejaotusten muodostaminen ja entisten pilkkominen. Tällöin myös nykyinen maakuntien yhteistoiminta voisi jatkua saumattomasti.

Toissijaisesti Hämeen liitto kannattaa alueellisesti mahdollisimman suppeaa ja tehtäviltään laajaa metropolihallintoa. Tällöin alue voisi olla väliraportissa esitettyä laajan mallin vaihtoehtoa suppeampikin ja vastaavasti tehtävät laajempia. Myös valtion nyt hoitamia tehtäviä olisi tässä vaihtoehdossa tarkoituksenmukaista koota ehdotettua selvästi enemmän metropolihallinnolle. Perusteltua joka tapauksessa olisi Hyvinkää-Riihimäen talousalueen säilyminen metropolihallinnon rajan samalla puolella eli pohjoisessa.

Metropolihallinnon tehtävien ja aluerajauksen tultua määritetyksi, tulee ratkaista metropolihallinnon alueeseen rajoittuvien maakuntien hallintorajojen / toimivalta-alueiden määrittely sekä tarkastella myös valtion aluehallinnon toimirajoja yhdessä edellä mainittujen kanssa. Hämeen liitto suhtautuu tähän tarkasteluun myönteisesti huomioiden em. maakuntavaltuuston linjaus.

Hallitus- ja oppositiopuolueiden kesken 23.3.2014 tehty sote-ratkaisu merkitsee käytännössä sitä, että näiden palvelujen järjestämisvastuu ei tule tulevaisuudessakaan metropolihallinnolle, olipa sen aluejaotus mikä tahansa. Jatkovalmistelussa myös sote-ratkaisun suorat ja välilliset vaikutuksen metropolihallintoon tulee arvioida.

Hämeen liitto kiinnittää huomiota myös siihen, että metropolilakityöryhmän väliraportissa ei ole lainkaan arvioitu ehdotetun suoriin vaaleihin perustuvan metropolihallinnon vaikutuksia vaalipiireihin eduskuntavaaleissa. Ei liene mahdollista tai ainakaan tarkoituksenmukaista, että väliraportissa ehdotettu suoriin vaaleihin perustuva metropolihallinnon alue olisi eduskuntavaaleissa osa kahta eri vaalipiiriä.

Käsittely

Maakuntajohtaja kävi läpi metropolihallintolakia valmistelevan työryhmän väliraportista annettavaa lausuntoa. Maakuntajohtaja esitti, että lausunnon viimeisellä rivillä oleva kahta-sana muutetaan useampaa – sanaksi. Kyseinen muutos hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätös Maakuntahallitus päätti yksimielisesti antaa valtiovarainministeriölle seuraavan lausunnon:

Metropolialueen kilpailukyky sekä erityisesti asumisen, liikenteen ja maankäytön kasvaviin haasteisiin vastaaminen edellyttävät myös metropolialueen yhteisen päätöksentekokyvyn vahvistamista.

Metropolihallintolakia valmisteleva työryhmä on tehnyt sinänsä perusteellista työtä. Suorastaan urauurtavaa on arviointi siitä, millä tavalla perustuslain 121 §:n 4 momentin mahdollistama itsehallinto kuntaa suuremmalla alueella voitaisiin käytännössä toteuttaa.

Hämeen maakuntavaltuusto on linjannut, että

1. Maakunta säilytetään itsenäisenä niin pitkään kuin se on tarkoituksenmukaista.
2. Maakuntien lakisääteisen yhteistoiminta-alueen – Hämeet & Uusimaa – tarjoamat synergiaedut ja -hyödyt maksimoidaan.
3. Hämeen liitto kiirehtii ns. metropoliratkaisua osana kuntarakenneuudistusta.
4. Hämeen liitto ylläpitää keskustelua aiemmin tekemästään "Aluekehityслиittoaloitteesta".
5. Hämeen liitto sitoutuu mahdollisissa maakuntareformissa "kasvun strategiaan" eikä "pilkkomisen strategiaan".

Nämä linjaukset ovat lähtökohtana myös metropolilakityöryhmän väliraporttia arvioitaessa.

Hämeen liitto ei missään tapauksessa kannata sitä, että Riihimäen kaupunki olisi osa metropolihallintoa. Tälle ei ole toiminnallisia perusteita eikä asiallista tarvetta. Toisaalta Riihimäen kaupungin mukanaolo rikkoisi sekä Kanta-Hämeen maakunnan että yhtenäisen Riihimäen seudun alueen. Hämeen liitto pitää erittäin huonona valmistelutapana ja hallintomenettelynä sitä, että Riihimäen kaupunki on otettu mukaan alueellisesti laajempaan metropolihallinnon alueeseen ilman, että asiasta olisi neuvoteltu kaupungin edustajien kanssa tai edes kuultu sitä.

Hämeen liiton mielestä esitettyjen kahden vaihtoehtoisen metropolihallinnon mallin sijasta jatkovalmistelussa tulisi arvioida nyt ensisijaisesti sitä vaihtoehtoa, että tarvittava metropolialueen yhteinen päätöksenteko organisoitaisiin osaksi Uudenmaan liittoa ja Uudenmaan maakunnan alue pidettäisiin yhtenä kokonaisuutena. Tällöin vältettäisiin uusien organisaatioiden tai aluejaotusten muodostaminen ja entisten pilkkominen. Tällöin myös nykyinen maakuntien yhteistoiminta voisi jatkua saumattomasti.

Toissijaisesti Hämeen liitto kannattaa alueellisesti mahdollisimman suppeaa ja tehtäviltään laajaa metropolihallintoa. Tällöin alue voisi olla väliraportissa esitettyä laajan mallin vaihtoehtoa suppeampikin ja vastaavasti tehtävät laajempia. Myös valtion nyt hoitamia tehtäviä olisi tässä vaihtoehdossa tarkoituksenmukaista koota ehdotettua selvästi enemmän metropolihallinnolle. Perusteltua joka tapauksessa olisi

Hyvinkää-Riihimäen talousalueen säilyminen metropolihallinnon rajan samalla puolella eli pohjoisessa.

Metropolihallinnon tehtävien ja aluerajauksen tultua määritetyksi, tulee ratkaista metropolihallinnon alueeseen rajoittuvien maakuntien hallintorajojen / toimivalta-alueiden määrittely sekä tarkastella myös valtion aluehallinnon toimirajoja yhdessä edellä mainittujen kanssa. Hämeen liitto suhtautuu tähän tarkasteluun myönteisesti huomioiden em. maakuntavaltuuston linjaus.

Hallitus- ja oppositiopuolueiden kesken 23.3.2014 tehty sote-ratkaisu merkitsee käytännössä sitä, että näiden palvelujen järjestämisvastuu ei tule tulevaisuudessakaan metropolihallinnolle, olipa sen aluejaotus mikä tahansa. Jatkovalmistelussa myös sote-ratkaisun suorat ja välilliset vaikutuksen metropolihallintoon tulee arvioida.

Hämeen liitto kiinnittää huomiota myös siihen, että metropolilakityöryhmän väliraportissa ei ole lainkaan arvioitu ehdotetun suoriin vaaleihin perustuvan metropolihallinnon vaikutuksia vaalipiireihin eduskuntavaaleissa. Ei liene mahdollista tai ainakaan tarkoituksenmukaista, että väliraportissa ehdotettu suoriin vaaleihin perustuva metropolihallinnon alue olisi eduskuntavaaleissa osa useampaa eri vaalipiiriä.

Maakuntahallituksen jäsen Eino Järvinen poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana klo 10.57.

Jakelu Valtiovarainministeriö, Ympäristöministeriö